

Ποιητική Συλλογή Η συνέχεια του κόσμου, Γιώργος Ζιόβας, ΚΨΜ, 2022
της Αιμιλίας Καραλή, δρ. Φιλολογίας

Το μάθημα της λογοτεχνίας στο σχολείο έχει συνδεθεί σκωπτικά με την υποτιθέμενη ερώτηση που κάνει η καθηγήτρια ή ο καθηγητής στους μαθητές και στις μαθήτριες: Τι θέλει να πει ο ποιητής; Λες και κάποιος τον πιάνει από τον λαιμό και δεν εκστομίζει τα λόγια του. Βέβαια δεν είναι πάντοτε έτσι τα πράγματα. Αν και οι καιροί για τις τέχνες στο σχολείο είναι δύσκολοι, αφού έχουν σχεδόν εξοριστεί από τα προγράμματα σπουδών του Λυκείου, αν και η λογοτεχνία αναλύεται και με χρησιμοθηρικούς σκοπούς, κομμένους και ραμμένους για τις εξετάσεις, υπάρχουν δάσκαλοι και μαθητές που σκέφτονται και δρουν διαφορετικά. Η λογοτεχνία αποτελεί γι' αυτούς και γι' αυτές ένα όχημα για ένα μεγάλο ταξίδι, μια ωραία ανθρώπινη περιπέτεια σε έναν ιδιαίτερο κόσμο που βοηθά να κατανοήσουμε ίσως βαθύτερα και πληρέστερα τον πραγματικό. Με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Το καινούριο έργο του Γιώργου Ζιόβα αποτελεί ένα τέτοιο όχημα. **«Η συνέχεια του κόσμου»** ονομάζεται η νέα ποιητική του συλλογή. Στο ομότιτλο ποίημα συμπυκνώνεται, κατά την γνώμη μου, η «ταυτότητα» του ποιητή και του κόσμου του. Σε αυτό αποκαλύπτεται ως σώμα, νους και ψυχή που αποτελείται και συμπεριλαμβάνει όλη την γη, την φύση ως τις πιο μικρές της λεπτομέρειες. Το ποιητικό σώμα του Γιώργου Ζιόβα συντίθεται από τα υλικά των ονείρων, των προσωπικών και συλλογικών βιωμάτων. Είναι «το σώμα ενός καιρού που δεν τελειώνει/ χαρούμενη φωνή παιδιού το μεσημέρι / άφθαρτη μνήμη αιώνια ζωή που θριαμβεύει».

Με αυτό το «σώμα» λοιπόν κάνει το ταξίδι στην **«Σχεδία της γης»**. Το βλέμμα του ακουμπά γεωγραφικούς τόπους και χώρους, τα μικρά και τα μεγάλα, τις καταστροφές και τους θριάμβους, τους ταπεινούς και τους αλαζόνες. Στο ταξίδι αυτό χωράνε και όλοι οι τρόποι της ζωής και του θανάτου. Ο ποιητής στέκεται αρχικά ως επόπτης τους: «Εδώ στην κορυφή του λόφου ας σταθώ λίγο να δω τον κόσμο».

Το ταξίδι αυτό είναι μια παραλλαγή του ταξιδιού προς την Ιθάκη μόνο που θεωρεί την «Κίρκη την Καλυψώ τα τέρατα τις σειρήνες» σαν «τύχη καλή». Όχι απλώς για να μάθει κανείς αλλά για να μεγαλώσει τον χρόνο, να πλουτίσει την ζωή. Στις αποσκευές του έχει τις μνήμες, την γλώσσα των ανθρώπων, των πουλιών, των δέντρων, τα ποιήματα που έχει διαβάσει. Στόχος του είναι η **«Ουτοπία»** που όμως έχει γίνει τόπος σε «μια Οκτάνα/ μια χώρα των πουλιών μια Πολιτεία του Ήλιου/ μια Κομμούνα/ έναν Οκτώβρη». Κι αν διαψεύστηκαν όλα τα προηγούμενα πάντα «οι χαρούμενες φωνές παιδιών» θα παρηγορούν τον πόνο. Δημιουργούν όμως κι ένα χρέος: το άνοιγμα προς την προσδοκία του μέλλοντος: «Αν δεν διηγηθούμε μια καινούργια ιστορία/ θα χαθούμε» (**«Η παραβολή του καραβιού»**)

Και στην **«Υπογραφή»** του αυτοπροσδιορίζεται σαν εκείνο τον «άνθρωπο των γραμμάτων και του δρόμου» που συλλέγει βλέμματα και βιβλία, καταδικάζει την δειλία και βάζει «κάθε πρωί μικρές φωτιές», συντηρεί «την εστία του κόσμου». Γίνεται το διπλό πρόσωπο της επίθεσης και της υπεράσπισης της «πόλης», η ίδια η μάχη, η ζωή και τα γραπτά του είναι η **«Απόδειξη»**.

Σπουδαίος μαθητής του τρόπου με τον οποίο εμπύχωνε την φύση η δημοτική μας ποίηση συνομιλεί με τον κότσυφα ή το μυρμήγκι, το χαμομήλι, τον ήλιο. Από αυτόν παίρνει δύναμη να αποκρούσει την ασχήμια, την μοναξιά, την ύβρη των τερατωδών πόλεων. Αυτός τον προτρέπει με ένα βιβλικό τρόπο να γκρεμίσει το μίasma και να χτίσει «οίκους ανθρώπινους». Και ο ποιητής τον βεβαιώνει: «Κι ένα κομμάτι μόνο απ' το κορμί μου να 'χει μείνει/ θα το γυρίσω προς τον ήλιο ν' ανθίσει» (**«Παραβολή του ήλιου»**).

«Με το αλφάβητο της αθωότητας/ γράφει της άνοιξης το μανιφέστο». Επιθυμεί μια αυθεντική φυσική ζωή σε έναν μυθικό επίγειο παράδεισο, να γίνει **«Ο γιος του Αδάμ»**. Διδάσκεται από την ζωή των πουλιών και των μελισσών (**«Φτερωτά»**). Προσεύχεται σε αυτά όπως στο φως, στα λουλούδια, στα νερά προσκαλώντας τα να ψάλλουν «τον ασημένιο ύμνο της χαράς» (**«Δέηση»**). Φαντασιώνεται την μεταμόρφωσή του σε σύννεφο ταξιδιάρικο, σε δέντρο καρποφόρο ως αντίβαρο στην ανθρώπινη ζωή του που βασανίζεται από «έγνοιες του μυαλού/ βάρη του βίου μαγνήτες του θανάτου» (**«Εξορία»**). Κουβαλάει μέσα του ένα ανήσυχο πουλάρι του οποίου τα μάτια γίνονται «λίμνες που καθρεφτίζουνε το σώμα όλου του χρόνου» (**«Λίμνες»**).

Και σ' ένα άλλο ποίημα το πουλάρι γίνεται «άτι που φρουμάζει μέσα» του. Είναι «Τ' άλογο του Καραϊσκάκη» που τον οδηγεί στην μάχη. Με μια μεγαλοπρεπή εικόνα το άλογο και ο ιππέας του, απρόσβλητοι από τον θάνατο κλωτσάνε «τη γριά θρησκεία την γεροντοκόρη ποίηση», «απ' το κρεβάτι της», σηκώνουν πάλι «την ετοιμοθάνατη ιστορία» και την παραδίνουν «στο εξεγερμένο πλήθος» (**«Καλπασμός»**).

Το θέμα της εξέγερσης αποτελεί δομικό και θεματικό στοιχείο σε όλες τις ποιητικές συλλογές του Γιώργου Ζιόβα. Μπορεί σε αυτά τα ποιήματα ο στίχος να έχει ένα ρητορικό ύφος με τις προτρεπτικές εγκλίσεις αλλά δεν είναι ρητορεία. Είναι μια βαθύτερη και έντονη ανάγκη που επιμένει στην **«Μέρα»** της εξέγερσης ως αναζήτηση του φωτός και της φυσικής αρμονίας, της άρνησης του μηχανοποιημένου και εχθρικού προς τον άνθρωπο τρόπου ζωής. Αυτήν την μέρα προετοιμάζει ανάβοντας την «λυτρωτική φωτιά» της μνήμης (**«Η φωτιά»**) που φωτίζει και θερμαίνει το **«Μικρό χορικό των μαχητών»**. Και στα ποιήματά του αποτυπώνονται τα δάκρυα των πολεμιστών που παραδίνουν τα όπλα, «οι εποχές της αθωότητας» που ακολουθούνται από «τα χρόνια του εγκλήματος» (**«Σημείο»**), η απομυθοποίηση των ηρώων (**«Άθλοι»**).

Η ιστορική πορεία του μυθικού Σισύφου παίρνει τα πρόσωπα του εξόριστου, του σκλάβου, του τιμωρημένου, του εκτελεσμένου, του τρελού, του φυματικού, του εργάτη, του προδομένου, του μελλοθάνατου επαναστάτη (**«Το μάθημα του Σίσυφου»**). Στρέφεται στα «λαγούμια», τα καταφύγια των ταπεινωμένων και των παριών παρατηρώντας κάποιους που «ανάβουν το φυτίλι για να τα τινάξουν». Στην **«Πατριδογνωσία»** του συναιρεί το κλαρίνο του Καρακώστα, το μπουζούκι του Βαμβακάρη και την τουφεκιά του Βελουχιώτη που συνοδεύουν απλές, δραματικές και υψηλές στιγμές του τόπου μας για «να κουνηθεί η σκυφή ζωή μας».

Οι αντιθέσεις που την διαπερνούν βρίσκουν την αναφορά τους στις εποχές της βίας και του

θανάτου, της τρυφερότητας και της ζωής («**Τέσσερις εποχές**»), των επιστημονικών ευεργετημάτων και γενοκτονιών, του άγους αλλά και της μεγάλης τέχνης («**Με φως και με θάνατον**»). Και στον ποιητικό κόσμο των ανυπόταχτων οι ιστορίες σμίγουν «μύθους παλιούς και νέους», υπόσχονται απελευθερωτικές επιστροφές («**Η παραβολή του βουνού**»).

Όμως ένας ποιητής που είναι και ηθοποιός δεν θα μπορούσε παρά να μας παρουσιάσει και την σκηνή του χρωματισμένη με το «κίτρινο του Βαν Γκογκ... το κόκκινο του Πικάσσο ...και... του Μικελάντζελο γαλάζιο» («**Χρώμα**») όπου παρουσιάζεται το ξαναγέννημα του κόσμου και της ζωής. Σε αυτό το σκηνικό η ζωή μετατρέπεται σε παράσταση με συνεχείς πράξεις («**Το έργο**»). Ο ηθοποιός ακροβατεί ανάμεσα στο γέλιο και στο κλάμα όπως ο παλιάτσος, όπως «η διττή υπόσταση του κόσμου» («**Ο ακροβάτης**»).

Και σε αυτόν τον κόσμο κάνει «**Το επίγειο ταξίδι**» του «**ο Αλιγκιέρι**», έρχεται «**Ο Φάουστ στην Αθήνα. Ιανουάριος του 2021**», μάτια αναζητώντας όλο και περισσότερες ηδονές, απολαύσεις, γνώσεις.

Ίσως γιατί δεν προσπάθησε να αναζητήσει την γνώση της άμεσης, απλής ζωής που ενσωματώνεται στις συνήθειες των ανθρώπων όπως τις απεικονίζει ο ποιητής βλέποντας, για παράδειγμα, το πρωί απ' το παράθυρο τους ανθρώπους να συναλλάσσονται στην λαϊκή, ένα πολύβουο και πολύχρωμο πλήθος που αγοράζει, πουλά, γελά, ελπίζει, δημιουργεί («**Εωθινό**»).

Σε μια ποιητική συλλογή που έχει για θέμα της το ταξίδι δεν θα μπορούσε να απουσιάζει ο χρόνος. Ο χρόνος, ο ωκεανός και η μνήμη είναι αδέλφια, όπως μας διδάσκει ο αρχαιοελληνικός μύθος. «**Ο χρόνος είναι ένα τόπι που κλωτσούν γελώντας τα χαμίνια**», γράφει ο Ζιόβας στον «**Ακροβάτη**» θυμίζοντάς μας τον Ηράκλειτο: «**Ο χρόνος είναι ένα παιδί που παίζει ζάρια**». Ανοιχτός ο χρόνος λοιπόν στο τυχαίο και στο απρόβλεπτο. Είναι μια μετωνυμία της «**Παρτίδας**», εκεί όπου τα φύλλα της τράπουλας γίνονται σύμβολα του παιχνιδιού της ζωής, του έρωτα και του θανάτου, του απρόσμενου σε ένα παιχνίδι όμως που το καθορίζει η ανάγκη, η ιστορία.

Άλλοτε λοιπόν ο χρόνος γίνεται «ένα ξεκούρδιστο ρολόι τη νύχτα», «ένα κρεβάτι που γιορτάζουν οι ερωτευμένοι» ή και «η κλίνη του ετοιμοθάνατου» («**Ο ακροβάτης**»). Άλλοτε αποτελεί το αντικείμενο του βλέμματος ενός παιδιού που «στην όχθη της λίμνης / κοιτάζει το χρόνο που περνάει και στέκεται/ αβέβαιος και σίγουρος/ στο πρόσωπο της ομίχλης» («**Προσωπογραφία**»). Μεταμορφώνεται σε υγρασία που διαπερνά την ζωή και

συμπυκνώνεται σε μια σταγόνα που «στάζει αργά/ αργά/ τη μέρα από το ράμφος των πουλιών» («**Ο χρόνος ύπουλα**»). Γίνεται εικόνα που αισθητοποιεί την απουσία, εικονοποιεί την σιωπή και την απώλεια καθώς το «παιδί με γομολάστιχα όλο σβήνει» («**Άδειο**»).

Ο χρόνος ως μνήμη πια αφομοιώνεται σε αντικείμενα της καθημερινής ζωής, χρηστικά, αναγκαία και πολυφορεμένα, όπως τα «**Παπούτσια**». Σαν τον ομότιτλο πίνακα του Βαν Γκογκ τα παπούτσια αποκτούν ανθρώπινες ιδιότητες: Φορείς του χρόνου που κυλάει, των συναισθημάτων, των παθών, των σωμάτων. Γερνάνε μαζί με τους ιδιοκτήτες τους, σφραγίζονται από την καθημερινότητά τους.

Ο χρόνος γίνεται τελικά «**Το παράθυρο**» που ενώνει τους νεκρούς με τον «κόσμο που περνάει κι όλο φεύγει/ αιώνιος παράλογος αμείλικτος/ όμορφος αινιγματικός μεγάλος».

Στο τμήμα της συλλογής που επιγράφεται «**Προσευχές ενός απίστου**» ξεδιπλώνεται η πίστη του ποιητή στην ποίηση: σε αυτήν και με αυτήν προσεύχεται. Και σαν προσευχές καλεί τον αναγνώστη να συλλαβίσει τα ποιήματά του, ίσως και να τα τραγουδήσει. Είναι η ποίηση μια δέηση που ακόμη και σε «**Δύο στίχους**» μεταθέτει το όριο του θανάτου («Να γράψω δυο στίχους/ μη με προλάβει ο θάνατος και δεν έχω προσευχηθεί»). Είναι ο «**Όλβος**» που προσπορίζουν τα ποιήματα σε αυτό που τα γράφει και το «**Ξόρκι**» για να λυθούν τα όποια μάγια.

Το ποίημά του είναι ένα «**Πλάσμα**» και πλάθεται με τις λέξεις με τον ίδιο τρόπο που πλάθεται και γεννιέται ένα παιδί: με πόνο αλλά και με τελική ανακούφιση. Γίνεται ένας φάρος, ένας φωτεινός οδηγός που προσανατολίζει τον καπετάνιο ή τελικά είναι το ίδιο ο «**Οδηγός**» καθώς εκείνο «πάει εκεί που θέλει αυτό»;

Ο ποιητής αυτοπροσδιορίζεται ως «**Ο γραφομανής**» χαρακτηρίζοντας ως μανία την αφοσίωση αλλά και την επιμονή του να κυνηγά αλλά και να τον κυνηγούν οι λέξεις· να προσπαθεί να αποδώσει «σε όμορφα τετράδια και σε χαρτιά κουρελιασμένα» τον κόσμο «που είναι ένα δάσος από λέξεις». Κι οι λέξεις των ποιημάτων γίνονται προσομοιάζουν και ομοιώνονται με τα υλικά και τα άυλα της φύσης, με όλους τους ήχους της («**Θροΐζουνε μιλούν κραυγάζουνε στενάζουν**»), τις κινήσεις της («**φωνήεντα και σύμφωνα χορεύουνε και σμίγουν**») για να αποκτήσουν τελικά «**σχήμα οι χαρές κι οι μαύρες έγνοιες**». Οδηγημένος από τον «**Οίστρο**» οι λέξεις του γίνονται φύλλα, κλαδιά, πουλιά, θηρία, ερπετά, χοροί ιθαγενών, θρίαμβος, φωτιά, τύμπανα πολέμου για να δώσουν τον «**άγριο πυρετικό σφυγμό της ζωής**».

Αν για τον Ντοστογιέφσκι είναι η ομορφιά που θα σώσει τον κόσμο για τον Γιώργο Ζιόβα:

«Το ποίημα θα μας σώσει και η αγάπη». Είναι οι τόποι που δεν έχουν «πονηρούς και αναμάρτητους» αλλά φιλοξενούν το παιχνίδι, τον ήσυχο ύπνο, τα νερά, τα δέντρα, την φαντασία, την ζωή. Οι λέξεις που συνθέτουν την ποίησή του προέρχονται από την μνήμη, την **«Πατρίδα»** του, όπως την αποκαλεί.

Αυτή η πατρίδα μπορεί να μικραίνει για να χωρέσει στην έκταση ενός ποιήματος εξακτινώνεται όμως στον χώρο και στον χρόνο. Οι λέξεις του συνιστούν ένα **«Έπος»** που όμως δεν υμνεί τα έργα, τις περιπέτειες και την οργή ηρώων αν και «θυμούνται ακόμα τα παράλια της Ιωνίας ...τον χαλασμό της Τροίας, την επιστροφή του Οδυσσέα». Στον ήχο και στην σημασία τους περικλείουν τις μικρές και τις μεγάλες στιγμές των ανθρώπων, τις χαρές, την θλίψη, τον μόχθο, τον πόνο, τον χορό, την μουσική, το πανηγύρι. Γιορτάζουν τους πολιούχους άγιους της ποίησης του Ζιόβα: «Ρίτσο Ελύτη Εμπειρικό Βάρναλη». Είναι οι λέξεις - κεριά που φωτίζουν τον δρόμο «ως την αιωνιότητα». Είναι οι **«Καμπάνες της σιωπής»** που καθώς τις χτυπάει προσεύχεται στον Μπετόβεν ζητώντας του να πάρει με την μουσική του τον πόνο και τον θάνατο, ν' αφήσει «πάντα ανοιχτές 'κει πάνω/ τις κρήνες του Παράδεισου».

Στην πατρίδα του περιλαμβάνει και **«Κλοπιμαία»**, τον κόσμο και τον τρόπο άλλων ποιητών. Βάζει «στα δικά του ταπεινά ξωκλήσια» τα λειτουργικά μέσα άλλων, μεγάλων και «ωραίων ναών». Κι η ποίησή του πάντα ανοιχτή σε όσους και όσες θέλουν και μπορούν να πάρουν με την σειρά τους ό,τι θέλουν για να λειτουργηθούν.

Κανένα ποίημα του Γ. Ζιόβα δεν είναι «τέλειο». Μπορεί να έχει «τέλος», δηλαδή σκοπό, δεν έχει όμως τέρμα. Η τελευταία του λέξη είναι πάντα μια **«Αρχή»**, τον κινεί να γράψει «πάλι, να σωθεί», να ονομάσει», να δώσει έτσι ζωή στα πράγματα που τον περιβάλλουν «για να υπάρξουν», όπως γράφει.

Το βλέμμα του ποιητή μου θυμίζει εκείνο του ήρωά του στον **«Άστεγο του Φιλοπάππου»**. Από παρατηρητή ενός θλιβερού τοπίου που κρύβει την ομορφιά του μνημείου, από τόπο του μαρτυρίου του γίνεται ο ίδιος ο λόφος «με τα δέντρα τα πουλιά και τις σπηλιές του». Είναι η δύναμη της ποίησής του που μεγαλώνει την ομορφιά μέσα μας και μας δυναμώνει να την απαιτήσουμε γύρω μας.

Πηγή: selidodeiktis.edu.gr